

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XV. Innocent. III. Episcopo, & Capitulo (a) Tragurien.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

sustinetur; nisi mors sequatur, *l. cum hic status 32. ff. eod. tit.* non confirmari morte civili, sed expectandam esse mortem naturalem. Facit etiam textus in *l. non vix; ff. de donat. caus. mort.* quibus addi potest textus in *l. fideicommissa 11. §. si cui, ff. de legat. 3.* ubi ait Consulutus, filium, cui fideicommissum relictum erat sub hac conditione, si morte patris sui juris fieret, non esse admittendum ad fideicommissum antequam mors naturalis patris contingeret, etiam si emancipatione sui juris factus sit. Nec tunc obitare affirmant præsentem textum, quia illum accipiunt casu, quo pater jam erat mortuus, ut deducitur ex verbis jam relatis, *successione proveniunt.* Nam si adhuc pater in humanis esset, non posset agi de ejus successione, *l. 1. ff. de hered. vel act. vendit. l. qui superstitis, ff. de acquir. hered.* & patrem in præsentem specie decessisse, ex hujus textus integra deduci testatur Felinus in cap. *in præsentia, num. 56. de probat.*

Contraria tamen sententia, cui tanquam priori adhæreo, docet, deberi filiis legitimum ex bonis parentum statim, ac ipsi religionem sunt professi, ut aperte docetur in præsentem textu, in cujus specie si pater jam decessisset, nulla daretur dubitandi ratio, contra textum in *l. quod Labeo, ff. de Carbon. edict. l. Domitius 27. ff. de testam. & affirmat Corsetus inzul. 162. num. 3. se integram hanc decretalem legisse, & perlegisse, nihilque in ea invenisse, ex quo deduci possit, pa-*

terem jam defunctum esse. Facit etiam, nam professio monastica regulariter morti naturali equiparatur, *cap. placuit 16. quest. 1. l. Deo nobis, C. de Episc. & cleric. ubi pactum de lucranda dote in casum mortis uxoris conceptum, verificatur in professione religionis; quia regulariter, quando idem effectus resultat ex utraque morte, dispositum in casu mortis naturalis, verificatur in casu mortis civilis.* Quo modo vulgò accipiuntur textus in *l. si necem, §. si deportatus, ff. de bonis libert. l. actione, §. publicatione, ff. pro socio, l. in insulam 42. ff. solut. matrim. l. si decesserit, ff. qui satisf. l. sed si alia, in princip. ff. de bonis damnat.* ergo sicut defuncto patre filio debetur legitima; ita & eo mortuo civiliter per professionem. Quare hanc sententiam tuerentur innumeri congesti à Barbosa in præsentem, Thomas Sanchez lib. 6. in Decalogum, cap. 10. num. 3. Mancinus de leg. quest. 15. num. 15. Merlinus eod. tract. q. 25. Nec tunc obstant fundamenta contrariæ sententiæ; nam in dict. authent. si qua mulier, non asseritur, filium posse petere legitimam, professio patre; sed tantum, quod si non fuerit ante mortem patris assignata portio, postea erit assignanda; ut docuit Fachin. lib. 2. contror. capite 13. Nec omnia alia fundamenta refragantur; nam supponimus, patrem professum pro mortuo haberi post professionem. Unde legitima à filio exigitur tempore habili, non verò patre vivente.

CAPUT XV.

Innocent. III. Episcopo, & Capitulo (a) Tragurien.

Sicut tenor vestrarum litterarum nobis aperuit, cum P. lator præsentium in sacerdotali esset officio constitutus, & tantâ rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus, seu fratribus, in necessitatibus propriis posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus & maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore, & acquisitione honesta suam, & suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hæc, quod ipse longè à vestra civitate consistens, tam gravi cœpit ægritudine laborare, quod extra se positus, desperaret de vita præsentem: & dum in tali esset articulo constitutus, à quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali, & ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum jam esset in principio suæ convalescentiæ, deposuit habitum, & delictentia ejusdem loci Abbatis monasterium dereliquit, & cupiens (b) progenitorum indigentiam subvenire, à vobis suppliciter postulavit, ut posset, sicut prius, in sacerdotali officio ministrare, & vobiscum pariter conversari. Quid autem super his vobis fuerit faciendum, sacræ Apostolicæ Sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestræ consultationi taliter duximus respondendum, quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut scilicet quisquam sit extra se positus, & de præsentem vita desperet; si tamen eo tempore, quo positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, præfatum presbyterum denunciatis ab observatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis suæ factus est compos, voluntate spontaneâ professionem fecerit monachalem. Datum Laterani.

NOTÆ.

1. (a) **T**ragurien. In hac sexta collectione, & in tertia, sub hoc tit. cap. 3. legitur, *Targilien.* sed inscriptionem, & litteram restituo ex ipso codice epistol. Innocentii III. Colonisæ edito,

ubi fol. 15. epistola hæc reperitur. Tragurium est insula in mari Adriatico, adiacens Dalmatia, in qua est civitas ejusdem nominis: ejus meminerunt Ptolomeus lib. 2. Plinius lib. 4. cap. 21. Olim habuit Ecclesiam Cathedralem, cujus Prælate in præsentem rescribit Innocentius.

(b) Progeni-

2. (b) *Progenitorum indigentis.*] Licet extrema necessitas parentum impediatur ingressum filii in Religionem, etiamsi votum emisit, ut cum D. Thoma 2. 2. *quest.* 189. *art.* 6. & *quæst.* 101. *art.* 4. & *quodlibet.* 10. *art.* 9. docent plures, quos referunt, & sequuntur Vecchis *disputat.* 2. *dub.* S. Villalobos *part.* 2. *tract.* 35. *difficult.* 7. *num.* 8. Sanchez *lib.* 4. *summa*, *cap.* 20. *num.* 3. Trullenc. in *Decal.* *cap.* 2. *dub.* 23. Peyrinis de *Prelat. quest.* 3. *cap.* 1. *num.* 70. Castropalao de *statu relig.* *tom.* 3. *disput.* 1. *punct.* 7. §. 5. Machado *lib.* 5. *p.* 1. *tract.* 1. *docum.* 8. Bonacina *disput.* 6. de *præcept.* *Decal.* *quest.* *unic.* *punct.* 5. *num.* 4. Barbosa de *jure eccles.* *libro* 1. *cap.* 4. à numero 20. tamen professio ab ipso emissâ, valida est, etsi contrarium teneant Peyrinis, & Portel. Potest tamen Prælati filio ita professo permittere, ut extra monasterium commoretur, ad sublevandam parentum necessitatem, ut probat Gibalinus de *claus.* *disquis.* 2. *cap.* 2. §. 3. *consuet.* 4. Unde in præsentibus Innocentius insuper habuit egestatem parentum ad irritandam professionem à filio emissam.

COMMENTARIUM.

3. **F**uriosum, seu ex ægritudine mente alienatum, inhabilem, atque incapacem esse profitendi Religionem, certum est, *cap. Gonsalvus* 17. *quest.* 2. *cap. final. de success. ab intest.* *cap. inducie* 3. *quest.* 9. argumento legis *furiosum*, ff. *qui testamta*, l. *furiosi* 40. ff. de *R.* 1. Sanchez *lib.* 4. in *Decal.* *cap.* 1. *num.* 5. & *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 53. Suarez *tom.* 3. de *relig.* *lib.* 5. *cap.* 4. Tambur. *lib.* 3. de *jure Abbat.* *disput.* 6. *quest.* 3. *num.* 2. Garcia *tom.* 1. *polit. regul. tract.* 1. *difficult.* 5. *dub.* 6. Nam cum professio Religionis peccat voluntatem plenam, & deliberatam, ut probavi in *cap.* 1. de *his que vi.* & fundat Ayendaño de *meru* *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 23. qui mente alienatus est, non potest eam emittere, ut in præsentibus Innocent. decrevit.
4. Sed tunc graviter obstat textus in *can. 2. Concil. Tolet.* 12. in illis verbis. [Etenim multos sæpe conpleximus, & in salute positos, ultimum desiderantes penitentia fructum, & rursus nimietate ægritudinis, ita loquendi, & sentiendi perdidisse naturale officium, ut nulla illis cura salutis suæ videretur inesse; nullo etiam pristinae devotionis noscerentur desiderio anhelare: quorum tamen casibus fraternitas condolens, ita talium necessitates in fide sua susceperit, ut ultimum illis tribuatur viaticum, quod scilicet sine fructu penitentia non videantur transire à seculo; si forsitan respiciente Deo salutis pristinae reformentur, agunt cautionibus vanis, & oppositionibus execrandis, qualiter à se tonsuræ venerabilis signum expellant, atque habitum religionis abiciant, impudentissimè asserentes, ideo se nullis regulis ecclesiasticæ disciplinæ sub hoc voto teneri, quia penitentiam nec ipsi petierint, nec scientes acceperint. Quorum impudentia procax, & obstinata procacitas, nequaquam talia diceret, si qualiter ad vitam per sacrosancti lavacri gratiam venerint, meminissent. Etenim parvulorum infantium vita originali peccato obnoxia, quæ nulli per ætatem discernendi, vel expetendi sensui aptior iudicatur, nisi sponse fidelium baptismi accipiant sacramenta, nullo sensu, nullâ etiam discretionis industriâ id ap-

petere possunt. Unde sicut baptismum, qui nescientibus parvulis, sine ulla contentione in fide tantum proximorum accipitur; ita & penitentia donum, quod nescientibus illabitur, absque ulla repugnantia inviolabiliter hi, qui illud exceperint, observabunt. Si quis autem quolibet modo penitentiam accipiens, hoc synodale violaverit institutum, ut verè transgressor paternis regulis ferietur. Nec enim ista instituentes sacerdotes quosque, ut passim, & licenter donum penitentia non petentibus audeant prorogare, absolvimus; sed hos, qui qualibet forte penitentiam susceperint, ne ulterius admilitare cingulum redeant, religamus. Sacerdos tamen, qui non sentienti, nec petenti ausu temerario penitentiam dedit; neque se exhortatu ejus, qui penitentiam accipit, manu iudicii, vel quibuslibet aliis evidentibus significationibus invitatum fuisse probaverit, unius anni excommunicationis sententia subiacet.] Ex quibus expressè deducitur, mente alienatum ob ægritudinis gravitatem, habitum monachalem recipientem, debere in ipso monasterio perseverare, si postea convalescit; igitur & in præsentibus casu, licet clericus extra se positus habitum induisset monachalem, cogendus erat in eo persistere. Hujus Concilii Toletani historiam referens Baronius anno 680. *num.* 64. tradit, in Hispaniarum Ecclesiis tunc temporis viguisse consuetudinem, ut urgente ægritudine, cum se quis proximorum morti putaret, penitentiam peteret, quam etiamsi mente alienatus ab Episcopo accepisset, ulterius ad seculum reverti ipsi non licebat; sed tenebatur in monasterio permanere, etiamsi habitum minimè petisset, sed nesciens accepisset; & ita canonem illum juxta prædictum morem esse exaudiendum docet. Sed pro vera hujus canonis expositione dicendum est, in eo non agi de monacho, nec de habitu monachali: tantum enim agunt Patres de penitentia solenni, & ægrotum illum accipiente ab Episcopo, vel Presbytero. Quod ut facilius agnoscat, primò notandum est, olim penitentiam solennem plerumque suscipi urgente mortis periculo. Leo Magnus *epist.* 92. *cap.* 12. Concil. Gerund. *can.* 9. Tolet. 6. *can.* 7. & 8. Tolet. 13. *can.* 10. Hinc subinde factum, ut plerique in morte penitentia habitum assumerent; & quia ille maximè ciliicum erat, in illo mori vellent. Petrus Venerabilis *lib.* 1. *miracul.* *cap.* 4. Author vitæ S. Eripii Waspingensis Episcopi ejus obitum sic describit: *Nudato corpore ante altare sancti Eusebii in ciliicio, & cinere jacens, viaticum corporis, & sanguinis Christi de manu ipsius Episcopi accepit.* Unde posterioribus seculis mos invaluit petendi vestem religiosam in exitu vitæ, ut decedentes cum ea sepelirentur. Deinde sciendum est, inter alios ritus receptos, & usitatos in susceptione penitentia solennis, duos præcipuè fuisse adhibitos. Primum circa mutationem vestis; proficentes enim statum penitentia solennis, habitum religiosum induebant, Concil. Agath. *can.* 15. Concil. Tolet. *can.* 12. Concil. Tolet. 6. *can.* 7. ibi: *Si qui ingenitorum utriusque sexus sub nomine penitentis in habitu religioso sunt conversati, post hæc autem comam mutantes, vel vestimenta secularia sumentes, ad id, quod reliquerant, redierunt;* &c. Probat Gibalinus de *clausur. regul.* *disquisit.* 3. *cap.* 2. §. 8. *num.* 46. ubi asserit, vestem hanc distinctam fuisse à secu-

Jari materia, quæ vilis erat colore, qui luctum, & pœnitentiam designaret; & formâ, quæ modestiam omnino probaret. Secundum circa attonfionem coma: Concil. Agath. *dist. can. 15.* Tolet. 3. *can. 12.* & Tolet. 6. *can. 7.* Carolus Magnus *lib. Capitul. cap. 52.* Gregorius Turon. *lib. 6. hist. cap. 28.* ubi de quodam Marco referendario ita ait: *Subito lateris dolore detentus, caput cotondit, atque pœnitentiam accipiens, spiritum exhalavit.* Cujus rationem assignavit, & illustravit Gibalinus ubi præ, *num. 47.* Quibus ita animadvertis, apparet jam verus sensus dicti canonis 2. in ejus enim summario ita legitur: *De his, qui pœnitentiam non sentientes accipiunt.* Unde aperte constat, in eo canone agi de illis, qui agnitudine oppressi ultimum desiderantes pœnitentiæ fructum, nimietate agnitudinis ita loquendi, & sentiendi perdidere naturale officium, ut nulla illis cura salutis præter videretur inesse: qui si attonsi fuerint, & habitum pœnitentiæ susceperint, cui postea convaluerint, statum illum deserere non possunt, sed pœnitentiæ solennis tempus explere debent: non tamen illi inde fiebant religiosi; nam status pœnitentiæ solennis non erat monasticus, ut probavimus supra *in cap. 1.* Unde cum de ipso fructu pœnitentiæ capessendo Patres agerent, rectè argumentum deducunt à baptismo; ita ut sicut in eo virtute promissionis parentum infantes religionem catholicam profitentur, & postea eam servate tenentur; ita etiam pœnitentes solennes, quia cum perfecta mente essent, fructum pœnitentiæ appetentes illam efflagitarunt, licet postea mente alienati eam susceperint, peragere coguntur per tempus legitimum, id est à sacris canonibus prescriptum. Sed quia ex hujusmodi pœnitentiæ susceptione improbi exitus sequebantur, in fine canonis statuunt PP. ne Sacerdotes donum pœnitentiæ non petentibus audeant dare.

Ex proximè traditis exponendus est canon 1. ipsius Concilii Tolet. 12. in cujus calce refertur, & approbatur celebre factum Wambæ Regis Gothorum, quod etiam narrat Baronius anno 680. Hispani historici Luitprandus in *advers. num. 133.* Bævus in *chron. anno 681.* Salmaticens. in *chron. Ervigii.* Jul. Tolet. in *hist. Wambæ,* Rodericus Tolet. *de rebus Hispania lib. 3. cap. 12.* Alphonfus Carthag. in *Reg. Hist. anaceph. cap. 39.* Marius Siculus *libro 6.* Franc. Tarraca *de Reg. Hispan. anno 674.* Roder. Sanctius *hist. Hispan. part. 2. cap. 32.* Chron. Regis Alphonfi *cap. 51.* Mariana *lib. 6. hist. Hispan. cap. 14.* Sahabedra in *chron. Goth. cap. 76.* Anno enim 680. cum Rex Wambæ repente naturali agnitudine, seu ut alii volunt, potionem illi datâ herbæ, quam vulgo dicimus *Esparro,* mente alienatus omnino fuisset, Episcopus Palentinus, Optimatesque Regni Regi ipsi fideles, cum viderent eum semivivum jacentem, pietate commoti, & volentes pœnitentiam illi proficere, attonso ca-

pite habitum religiosum induerunt; sed cum Rex paulum ad se reversus agnovisset, se attonso capite, & habitu suscepto jacere, Ervigium successorem in Regno designavit; jubens Juliano Toletano Præsuli, ut ipsum in Regem Gothorum ungeret, eligens Regno cedere potius quam sibi inscienti habitum impositum exuere. Superata ergo potionis vi memorabili exemplo maluit diadema deponere, quam habitum exuere: quare perrexit ad monasterium oppidi de Pampligua, dioc. Burgenfis; & postea translatus ad monasterium de Arlanca, post septem annos vitam immaculatam finivit: quod factum approbavit Ervigius suâ lege speciali, atque laudarunt Patres in *dist. can. 1.* Atque, ni fallor, in ejus confirmationem canonem secundum ediderunt, qui ideo non est facile imitandus, aut sequendus. In qua facti narratione historici confundunt habitum Wambæ mente alienata indutum, cum habitu monachali à se postea suscepto in monasterio Pampligua; cum juxta supra tradita habitus ab Episcopo Palentino illi impositus, tantum esset habitus pœnitentiæ. Postea tamen ipse pius Rex, summa pietatis specimen edens, habitum monasticum sancti Benedicti in prædicto monasterio assumpsit, quem Episcopus illi dare non poterat; & ita nullo modo factum ipsius Episcopi, & Magnatum accipias de tonsura monasticâ, seu habitu monachali, sed de pœnitentiæ impositione, aliâ frustra Rex ad se reversus eundem habitum assumeret in prædicto cenobio. Non me latet illis etiam temporibus moris fuisse, moribundos monasticâ induere cucullâ, in qua ultimum exhalarent spiritum, & sepulture traderentur, ut de Emanuele Commeno Imperatore Orientis refert Nicetas Coniates *lib. 7. annal.* In hæc verba: *Imperator morbo correptus, admotâ ad arteriam manu, & pulsu perterritus, cum alto spiritu femur percussit, & monasticum habitum posculavit. Quo dicto cum, ut fieri solet, tumultus esset ortus, ministri spiritualem vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, nescio ubi nacti mollibus & regis vestibus detractis, & aspero illo divina vite indumento in spiritualem illum convertunt militem, & galea illum, thoraceque, in insigniorem ornatum, in caelestis Imperatoris catalogum referunt. Sic igitur vita, & imperio cedit.* De Theodoro Laferati Junioris scripsit Nicephorus Gregoras *lib. 3. hist.* eum annum agentem aetatis sextum & trigessimum, cum molestus, ac difficilis, & lethalis morbus invalisset, paulo ante mortem alacriter habitum monasticum induisse. Et de Andronico juniore refert idem *lib. 9.* quod cum gravissimis doloribus cruciaretur, & mente alienaretur, atque id malum omnem medicorum artem superaret, & de vita illius postredie actum videretur, jurejurando adstantes adegisse, ut sibi monasticam cucullam induerent prius quam vitâ excessisset.